

LUNDS
UNIVERSITET

En cross-check i nacken, hör det till ishockey?

– *En studie om normaliserat hockeyvåld och rättspluralism*

Av: Madelene Axelsson

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska
institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2019

Handledare: Anna Sonander

Examinator: Martin Joorman

1 ABSTRACT

The aim for this study is to examine and analyse the two legal systems controlling hockey violence from a legal pluralism point of view and examine why the hockey violence exists. The questions this study aims to answer are; Are the legal norms considered to properly deal with hockey violence? How is the relation between the two legal systems? What do hockey players think of the legal norms and why do they practice hockey violence? The amount of research on this phenomenon was insufficient, especially research regarding Sweden, so by using the methods focus group and case study together with the theoretic framework of legal pluralism and normative action and role acquisition, the questions were answered with a content analysis. Both the focus group and the case study showed that the legal norms from the judicial system weren't appreciated, and the Swedish ice hockey disciplinary board were seen as equal to the judicial system or parallel to it, since the judicial system were seen as a system for other offences than ice hockey. The relation between the two legal systems are complex and fall into the criteria of legal pluralism. When the judicial system acts within ice hockey it creates irritation and anger, arguing that it is enough with the punishments from the disciplinary board. The normatively created world the role as a hockey player exists in consists of a norm involving hockey violence. The norm of accepting hockey violence was according to the hockey players tradition and necessary for the sport to stay alive. This subject needs more research with other methods for all the factors to be discovered and explained before a nuanced answer containing all factors for hockey violence and its legal systems can be entirely explained.

Keywords: hockey violence, legal pluralism, focus group, case study, normative action, role acquisition

Nyckelord: hockeyvåld, rättspluralism, fokusgrupp, fallstudie, normativt handlande, rollövertagande

Antal ord: 10 630

2 INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	Abstract	2
3	Förord.....	6
4	Inledning	7
4.1	<i>Bakgrund</i>	7
4.2	<i>Problemformulering</i>	8
4.3	<i>Syfte och frågeställningar</i>	9
4.3.1	Syfte.....	9
4.3.2	Frågeställningar	9
4.4	<i>Rättssociologisk relevans</i>	10
4.5	<i>Avgränsningar</i>	11
4.6	<i>Studiens disposition</i>	11
5	Tidigare forskning.....	13
5.1	<i>Idrottens konfliktlösning och rättskultur</i>	13
5.2	<i>Social adekvans och idrott</i>	15
6	Teoretiskt ramverk.....	17
6.1	<i>Rättspluralism</i>	17
6.2	<i>Normativ handling och rollövertagande</i>	18
7	Metod.....	20
7.1	<i>Metodkombination</i>	20
7.2	<i>Metod för analys av data</i>	20
7.3	<i>Metod för insamling av data</i>	21

7.3.1	Fokusgrupp	21
7.3.2	Urval	22
7.3.3	Intervjuareffekten	23
7.3.4	Etiska överväganden	24
7.3.5	Fallstudie	25
7.4	<i>Reliabilitet och validitet</i>	26
7.5	<i>Metoddiskussion</i>	27
8	Lagrum	28
8.1	<i>Svensk lagstiftning</i>	28
8.1.1	3 kap. 5 § Misshandel:	28
8.1.2	24 kap. 7 § Samtycke:	29
8.2	<i>Social adekvans</i>	29
9	Resultat	31
9.1	<i>Fokusgrupp</i>	31
9.1.1	Åsikter och definitioner av våld	31
9.1.2	Samtycke och acceptans	32
9.1.3	Disciplinnämnd kontra rättsväsende	33
9.2	<i>Fallstudie</i>	34
9.2.1	Händelsen	34
9.2.2	Straffpåföljd av Svenska hockeyförbundets disciplinnämnd	35
9.2.3	Högsta domstolens dom	36
9.2.4	Uttalanden i media	38
10	Analys	41

10.1	<i>Relationen mellan rättsystemen - rättspluralism</i>	41
10.2	<i>Hanteringen av och acceptansen av hockeyvåldet – normativ handling och rollövertagande</i>	42
11	Diskussion och slutsats.....	44
11.1	<i>Slutsatser</i>	44
11.2	<i>Avslutande diskussion</i>	45
12	Källförteckning.....	47
12.1	<i>Litteratur</i>	47
12.2	<i>Vetenskapliga artiklar</i>	48
12.3	<i>Övriga elektroniska källor</i>	48
12.2	<i>Juridiska Källor</i>	50
13	Bilagor	51
13.1	<i>Relevanta regler, Svenska Hockeyförbundet</i>	51
13.1.1	Regel 43 - Checking from behind	51
13.1.2	Regel 44 - Checking to the head	52
13.2	<i>Interjucitat</i>	52

3 FÖRORD

Jag vill tacka respondenterna för deras aktiva deltagande och bidrag till denna studie. Jag vill även tacka samtliga kursledare, familj och nära vänner för det stöd jag fått under dessa tre år för att slutföra min kandidatexamen, det hade inte varit möjligt utan er.

Tack!

Madelene Axelsson

Lund, juni 2019

4 INLEDNING

4.1 BAKGRUND

Det är fredag och tusentals hockeyintresserade har samlats på arenan för att se en slutspelsmatch mellan hemmalaget och deras största konkurrent. Eftersom arenan är fullsatt och det är fredag kväll finns ordningsvakter och poliser placerade vid utgångarna, för att bibehålla en hyfsat lugn miljö. Vid klackens sektion kan man se att det står några extra poliser, antagligen för att det kan bli lite stökigt just där. Efter det kraftiga jublet när hemmalaget gjort sin entré till fyrverkerier och hög musik så är matchen igång. Klockan på jumbotronen visar att det gått 13 minuter i första perioden när ett skott på mål blir blockerat av målvakten i hemmalaget. En utespelare i hemmalaget åker in framför motspelaren som sköt skottet och knuffar till honom med klubban i bröstet. Motspelaren svarar argt med samma handling och händelsen eskalerar till ett våldsamt slagsmål där både handskar och hjälmar flyger av. Spelaren i hemmalaget får ett övertag och motspelaren faller ner mot isen med ansiktet först. Trots att motspelaren ligger ner och är försvarslös fortsätter hemmaspelaren att upprepade gånger våldsamt knuffa ner sin motståndare i isen med sin klubba, en så kallad cross-checking. Under tiden ekade klackens rop ut i arenan och uppmaningar som; ”kom igen nu då!”, ”Slå till han ordentligt!”, ”Ge han vad han förtjänar!”, hördes. Poliserna som stod nära klacken pekade på personerna som var mest vulgära i språket för att få deras uppmärksamhet och skakade sedan på huvudet för att visa att det var dags att lugna ner sig. Det var dock det enda polisen gjorde, trots att de kan ha bevittnat ett lagbrott.

Huvuddomaren separerar spelarna och pekar argt mot båset. Båda spelarna åker över isen, in i båset och går in i respektive omklädningsrum. Huvuddomaren ställer sig framför sekretariatet och visar domartecknet för 'Match penalty' och blåser sedan i visselpipan för att signalera att det är dags att fortsätta matchen samtidigt som klacken buar högt.

Denna fiktiva berättelse stämmer väldigt ofta överens med vad som sker på hockeymatcher runtom i världen, och Sverige är inget undantag. Enligt 3 kap, § 5 i BrB kommer;

“Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.”¹

Dock har Sveriges rättsväsende ett begrepp vid namn social adekvans, något som är applicerbart på många av dessa händelser.

Istället för att hockeyspelaren, som cross-checkade den andra som låg ner, döms av tingsrätt, är det ett annat bestraffningssystem än Sveriges rättsväsende som bestämmer påföljden; nämligen Svenska hockeyförbundets disciplinnämnd.²

4.2 PROBLEMFORMULERING

Idrott har länge ansetts vara en moralisk arena och en miljö för social fostran.³ Oavsett om de individer som är inblandade kollar på idrotten eller deltar i den, består den av en stor del av vardagslivet för många.⁴ Hockeyvåldet är ett ytterst normaliserat fenomen som pågått under lång tid, trots att Riksidrottsförbundet, den styrande institutionen för idrott i Sverige, skriftligen uttrycker nolltolerans mot våld och hot inom idrottsorganisationen⁵. Även om det svenska rättsväsendet har den slutgiltiga talan finns det flera faktorer och normer som påverkar våldet inom ishockeyn och dess konsekvenser, rättsliga som sociala.

Att tolka vad som under en hockeymatch räknas som olagligt och vad som räknas som samtycke och 'en del av hockeyn' är komplext. Ett av de begrepp som används när rättsfall prövas är social adekvans. Gemensamt för de flesta fall där social adekvans förekommer är att det finns ett samhälleligt intresse av att denna gärning ska vara tillåten.⁶ Disciplinnämndens rättsliga normer tar hand om majoriteten av de regelvidriga handlingarna genom avstängning och böter, medan det svenska rättsväsendet endast agerar

¹ SFS 1962:700 *Brottsbalken*, Stockholm: Justitiedepartementet, 3 kap. § 5

² Svenska Hockeyförbundet, *Disciplinnämnd*.

<http://www.swehockey.se/omforbundet/namnder/disciplinnamnd> (hämtad 2019-05-03)

³ Bo Carlsson, & David Hoff. (2005). *Idrottens konfliktlösningssystem*. Retfærd: Nordisk juridisk tidskrift, 109(2) s. 51

⁴ Ibid. s. 51

⁵ Riksidrottsförbundet, (2018), *Riktlinjer för att förebygga och hantera våld och hot mot personer verksamma inom idrotten*. s. 2.

⁶ Högsta domstolens dom den 10 juli 2018, *Mål nr 4888–17*, s. 4

vid ett fåtal tillfällen där handlingen varit så pass allvarlig att den har räknats som oförsvarlig. Problemet ligger också i den rättspluralism som verkar finnas, samt hur social adekvans tolkas.

4.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

I följande kapitel kommer jag redogöra för syftet med studien och frågeställningarna som studien är ämnad att besvara.

4.3.1 Syfte

Syftet med denna studie är dels att undersöka hockeyspelares normativa åsikterna om det svenska rättsväsendet ur en hockeyvåld-kontext. Med ett rättspluralistiskt perspektiv vill jag även se hur relationen ser ut mellan disciplinnämnden och det svenska rättsväsendet, samt undersöka de sociala normerna inom ishockeyn gällande hockeyvåld och de system som kontrollerar det. Utgångspunkten är att våldsamma handlingar som sker inom ishockey bryter mot rättsliga normer som gissningsvis skulle resultera i en straffrättslig påföljd om samma handlingar skett utanför en idrottslig kontext. Hockeyspelares egna uppfattningar och åsikter om hockeyvåldet och dess påföljder är intressant då de sociala normerna för hockeyspelare spelar en stor roll i hur de agerar under en hockeymatch. I syftet ingår därmed att ta redan på vad hockeyspelare tror bryter mot rättsliga normer på isen (från båda rättssystem) och varför de bryter mot dem i form av hockeyvåld.

Jag anser att det är viktigt att även inkludera hockeyspelares egna sociala normer för att få mer kunskap om våldsamheter ur en idrottslig kontext och främja framtida forskning som syftar till att finna en lösning på ett eventuellt problem inom våldskulturen i ishockey och rättssystemen som kontrollerar den. Genom att även genomföra en mindre fallstudie kommer jag kunna analysera hur rättspluralismen fungerat rent praktiskt samt jämföra det med de existerande sociala normerna från fokusgruppen.

4.3.2 Frågeställningar

Frågeställningarna är följande:

- Anser hockeyspelare och hockeyexperter att de rättsliga normerna hanterar hockeyvåld rätt?
- Vad anser hockeyspelare om de rättsliga normerna samt varför utövar de hockeyvåld?
- Hur ser relationen ut mellan de två rättssystemen svenska hockeyförbundets disciplinnämnd och det svenska rättsväsendet?

4.4 RÄTTSSOCIOLOGISK RELEVANS

Våld inom ishockey är ett väldigt komplext ämne där sociala normer och två olika system med rättsliga normer ligger i konflikt med varandra. De normativa strukturerna inom idrotten yttrar sig och formulerar sig i olika sammanhang, vilket i sig skapar olika rättskällor.⁷ Att se det ur ett rättspluralistiskt perspektiv, som enligt Håkan Gustafsson är *"en situation i vilket två eller flera rättssystem samexisterar i samma sociala fält"*⁸, vid jämförelse av de två rättssystemen som kontrollerar hockeyvåldet gör ämnet ytterligare komplext, men jag anser det vara nödvändigt för att förstå hur våldet kontrolleras och accepteras. Det föreligger andra förutsättningar och omständigheter under en hockeymatch som har skapat starka sociala normer om vad man får och inte får göra. Disciplinnämnden som ett rättssystem antas även förstärka acceptansen av dessa sociala normer med sina rättsliga normer, då påföljderna för något som straffrättsligt räknas som misshandel i svensk lag har betydligt mildare påföljd när disciplinnämnden bestämmer straff.⁹

Det är rättssociologiskt intressant att en institution kan förvänta sig att 'komma undan' eller 'slippa' handskas med svensk lag och istället skapat ett eget rättssystem för att bestraffa hockeyspelare för de handlingar som kan ha straffrättslig påföljd. Att detta har möjliggjorts utan större konsekvenser eller reaktioner talar om att de sociala normerna i samhället har accepterat denna rättspluralism för att kunna njuta av sporten, inklusive det våld den innehåller. Även svensk lagstiftning väljer att 'backa' from området för att beakta

⁷ Bo Carlsson, David Hoff. (2005), s. 51

⁸ Gustafsson, Håkan, (2002), *Rättens polyvalens, En rättsvetenskaplig studie av sociala rättigheter och rättssäkerhet*, Sociologiska institutionen, Lunds universitet, s. 124

⁹ Bo Carlsson, David Hoff. (2005), s. 60

samhällets intressen, genom användandet av social adekvans,¹⁰ vilket i detta fall är nöjet att kolla på sport, och accepterar delvis därmed existensen och makten detta rättssystem har.

4.5 AVGRÄNSNINGAR

Det som studeras är begränsat till Sverige, där den Svenska disciplinnämnden för ishockey och svensk lag studeras. Det är även avgränsat till endast ett kön, män, då det finns regelskillnader för herrhockey och damhockey, vilket skulle resultera i en felaktig jämförelse om båda kön fanns med i studien.

Studien är även avgränsad till endast en fallstudie. Jag hade önskat att ha med två, för att kunna jämföra två händelser där gärningen varit snarlik, fast resulterat i olika påföljder och analyserat varför, men på grund av tidsbrist var detta inte möjligt.

Empirin är även avgränsad till elitidrott, alltså hockeyspelare som spelar på elitnivå och syftar till att tjäna inkomst på sin sport under seniortiden. (Senior i detta fall är man säsongen då man fyllt 20 år gammal.) Nackdelen med denna avgränsning är att respondenterna i fokusgruppen kan säga en sak och göra något annat, då man ofta kan agera annorlunda i den så kallade 'stundens hetta'.

4.6 STUDIENS DISPOSITION

Studien börjar med kapitel 1, abstract, en sammanfattning av hela studien. Sedan följer kapitel 2, innehållsförteckningen, kapitel 3, förord samt kapitel 4, en inledning. Den består av en fiktiv händelse för att fånga läsaren och förstå vad ämnet handlar om. I introduktionen diskuteras bakgrunden, problembeskrivningen samt syftet med studien och vad dess frågeställningar är. Sedan följer den rättssociologiska relevansen och avgränsningar i studien. I kapitel 5 finns gällande rätt och social adekvans, information som måste finnas med för att kunna förstå bakgrund och kommande analys och slutsats. Sedan följer kapitel 6 som är tidigare forskning om ämnet. Kapitel 7 består av det teoretiska ramverket, teorier som jag använt för att kunna analysera fallstudie och empiri, rättspluralism samt normativ

¹⁰ Högsta domstolens dom den 10 juli 2018, *Mål nr 4888–17*, s. 6

handling och rollövertagande. Kapitel 8 består av min metodbeskrivning, där jag även redogör för min metodkombination; fokusgrupp och fallstudie. Jag redogör även för urval, intervjuareffekten, etiska överväganden, reliabilitet och validitet. I kapitel 9, resultat, behandlas fokusgruppens resultat där jag redogör för vad respondenterna sagt och fallstudiens data. I kapitel 10 analyseras den data som samlats in och i kapitel 11, avslutande diskussion, redogör jag för mina slutsatser, svarar på frågeställningarna samt diskuterar framtida forskning om ämnet.

5 TIDIGARE FORSKNING

Tidigare forskning har hittats genom sökning av nyckelorden hockey, violence och law på LuBsearch och EBSCO. Fullständig litteraturgenomgång finns att tillgå för examinator.

5.1 IDROTTENS KONFLIKTLÖSNING OCH RÄTTSKULTUR

Bo Carlsson och David Hoff nämner i sin artikel; *Idrottens konfliktlösningssystem: En rättssociologisk reflektion över idrottens rättskultur och dess etiska och rättsliga styrning*, att det finns fyra olika system för att hantera konflikter inom idrotten. Dessa fyra är då passivt samtycke, idrottens tävlingsregler, idrottens disciplinsystem och prövning i allmän domstol.¹¹ Det första och primära sättet att hantera konflikter är normen 'den som ger sig in i leken får leken tåla', vilket går att likställa med att undvika konflikter.¹² Carlsson och Hoff anser att det är det mest effektiva konfliktlösningssystemet idrotten har, med förutsättningen att de inblandade delar samma värderingar och intressen. Rättssociologer benämner det som 'reciprocal lumping', men juridiskt sett tillhör det kategorin passivt eller informativt samtycke.¹³ De deltagare i idrotten som har samma värderingar och intressen vill att spelet ska överleva och fortsätta och har därmed overseende med de regelbrytande och våldsamma incidenterna som sker. Den allmänna uppfattningen är att spelet skulle upphöra om man reagerade på varenda incident.¹⁴

Risken i detta ligger i att en accepterad våldskultur fortsätter växa, problemet ligger i att veta vad hur mycket som borde 'sväljas' och hur mycket våld som borde accepteras genom att ge sitt samtycke. Ett sätt att se på det är att hockeyspelaren har accepterat att spelet sker inom ramen för de givna reglerna, att denne alltså inte kan samtycka till de regelbrott som sker, vilket i sin tur innebär att regelbrott kan leda till straffrättslig prövning.¹⁵ Enligt Carlsson och Hoff definieras rättskulturen genom idrottens praxis, där förklaringen lyder;

¹¹ Bo Carlsson, & David Hoff. (2005), s. 51

¹² Ibid. s. 52

¹³ Ibid. s. 52

¹⁴ Ibid. s. 53

¹⁵ Ibid. s. 53

” The reality is that in contact sports there is a continued risk of injury. The rules of sport are designed to avoid serious injury. They are a crucial guide in determine criminal liability. In the same absence of proof of intent or recklessness to injure, participants who cause injury within reasonable application of the rules of the sport can rely on the victim’s consent to potential harm.”¹⁶

Problemet ligger i att gärningarna inte bör anses vara legitima bara för att det är idrottens praxis.¹⁷

Inom idrottens tävlingssystem bildas en omfattande mängd normer som är utanför det statliga rättssystemet, uppbyggt av egna regelverk. Det viktiga regelområdet är bestraffningsreglerna som tillhör självregleringen. Dessa bestraffningsregler kan leda till tillrättavisning, böter eller bli avstängd i upp till två år. Precis som domstolar finns det flera olika tillämpningsorgan där den högsta instansen är Riksidrottsnämnden.¹⁸ Fördelen med att idrotten löser sina egna konflikter är att besluten fattas fort och av idrottskunniga, med risken av bristande rättssäkerhet. Staten har till stor del dock accepterat den utomrättsliga styrningen som används för att lösa konflikterna inom idrottsverksamheten.¹⁹

Här kommer begreppet rättspluralism in, när man vill beskriva ett normsystem i samhället som ligger utanför den statliga rätten. Den statliga rätten hålls antagligen borta på grund av att idrotten visar och har visat att de själva kan lösa sina problem och konflikter. Det anses då inte vara nödvändigt med statlig inblandning så länge som systemet framställs som rationellt och legitimt.²⁰ De gånger då det allmänna rättsväsendet bör intervensera är helt enkelt när idrotten själv inte kan reglera idrottsrelaterad våld och i takt med att idrotten har fått en mer seriös prägel och blivit alltmer kommersiell så har det allmänna rättssystemet fått en betydligt större roll.²¹ Carlsson och Lindfelt kallar det för ’juridifiering av sport’, där de anser att juridifieringen kommer förändra sportens villkor dramatiskt, vilket kommer leda till allvarliga implikationer för rationaliteten i sporten.²²

¹⁶ Bo Carlsson, & David Hoff. (2005), s. 54

¹⁷ Ibid. s. 54

¹⁸ Ibid. s. 58

¹⁹ Ibid. s. 59

²⁰ Ibid. s. 59

²¹ Ibid. s. 65

²² Bo Carlsson & Mikael Lindfelt, (2010) *Legal and moral pluralism: normative tensions in a Nordic sports model in transition*, Sport in Society, 13:4. s. 730

På grund av att idrotten traditionellt sett anses vara självreglerande har det allmänna rättsväsendet förhållit sig passiv. Detta har också lett till starka normer och ideal som starkt påverkat idrottskulturen och dess praxis.²³

Bo Carlssons antagande om hur rätten skulle påverka idrotten genom att ta ett allt starkare grepp innehåller både positiva och negativa effekter. Genom att fall uppmärksammas i rätten kan de tvinga fram synlighet och kommunikation i värld som vanligtvis är förtegen, vilket kan resultera i att idrotten strukturerar om sina egna normer och konfliktlösningssystem.²⁴ Den negativa möjligheten är att idrotten blir 'koloniserad' och förstatligad, vilket skulle innebära att de konflikter och relationer som finns i idrotten blir tolkade utifrån rättslig logik. Den stora risken är att den naturliga källan för att reglera dessa är den allmänna rätten.²⁵

5.2 SOCIAL ADEKVANS OCH IDROTT

En förutsättning för att det allmänna rättssystemet skall behålla sin trovärdighet i samhällets ögon är att det motsvarar dess värderingar, vilket är lagstiftarens uppgift att se till.²⁶ Ett fall där gällande rätt ger en tydlig ledning om vad som är korrekt lösning men som däremot strider mot sunt förnuft eller avsikten med lagstiftningens reglering är något som inte kan lämnas och det är där social adekvans blir aktuellt.²⁷ Social adekvans kan kallas för en oskriven ansvarsfrihetsgrund, som en typ av 'säkerhetsventil' för det allmänna rättssystemet där domstolarna har möjligheten att se en gärning som är straffbelagd som laglig.²⁸

Man kan dela upp de straffbelagda gärningarna inom idrotten i tre kategorier, där den första är att gärningen överensstämmer med eller står inte i strid med normerna för idrottens utövande. Till exempel en godkänd tackling. Den andra kategorin gäller en

²³ Bo Carlsson, 2005, *Sociologisk Forskning*, Vol. 42, No. 1, tema: idrott, *Idrottens normativa förändringsprocesser* pp. 11–16, Sveriges Sociologförbund. <https://www.jstor.org/stable/20853417>, s. 14

²⁴ Ibid. s. 15

²⁵ Ibid. s. 15

²⁶ Olof Åberg, 2010, *Social adekvans*, s. 6 <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:322632/FULLTEXT01.pdf> (hämtad: 2019-05-16)

²⁷ Ibid. s. 7

²⁸ Ibid. s. 23

gärning som strider mot dessa normer utan att falla utanför armen för dennas idé. Till exempel en crosschecking, där en spelare med dubbelfattat handtag slår till en annan spelare i ryggen med sin klubba. Det är ej accepterat på det sätt att det bryter mot reglerna och man får ett straff; utvisning. Dock sker det ofta inom hockeyn och anses enligt sociala normer tillhöra idrotten. Den tredje kategorin är när gärningen strider mot normerna för idrottsdisciplinen samt strider mot eller saknar anknytning till dennas idé.²⁹ Till exempel att en hockeyspelare skulle ta fram ett basebollträ och slå någon i huvudet på isen. Den första kategorin är i allmänhet tillåtet och motsatsen gäller för kategori tre. Det är i kategori två som svårigheter skapas. Dessa gärningar utövas ofta inom idrotten och det är här den sociala adekvansen behöver avgöra vad som är accepterat.³⁰

²⁹ Olof Åberg, 2010, *Social adekvans*, s. 28

³⁰ Ibid. s. 29

6 TEORETISKT RAMVERK

Jag kommer i detta kapitel gå igenom den teoretiska ram jag kommer använda mig av för att analysera och förklara den data uppsatsen består av. Jag kommer börja med att förklara teorin om rättspluralism, för att förstå hur de två rättsliga institutionerna fungerar jämsides med varandra och hur de påverkar hockeyvåldet utifrån den data jag samlat in. Jag kommer sedan att förklara teorin om normativ handling och rollövertagande, för att förklara hockeyspelarnas handlande och varför hockeyvåldet uppstår. Rättspluralism, normativ handling samt rollövertagande är relevanta teorier för att förklara samt besvara frågeställningarna. De två olika regelsystemen/rättsystemen som befinner sig i samma rum behöver förklaras, samt att teorin om rollövertagande och normativ handling förklarar hockeyspelarnas ageranden utefter de sociala normerna inom idrotten.

6.1 RÄTTSPLURALISM

Det är nu väletablerat att lagen är rörlig under rätt globala förhållanden, andra former av rättsliga normer som inte är grundade i staten har blivit en del av vardagen, till exempel disciplinnämndens regler under en hockeymatch.³¹ Konceptet rättspluralism används ur flera olika kontexter och förklaras för flera olika syften. Det är därför ett väldigt vagt begrepp som kan vara svårt att definiera.³² Den primära definitionen enligt Ralf Sienecke är;

“legal pluralism means that more than one law is observed at the same time in the same space”.³³

För att kunna förstå rättspluralismen måste man se det ur den kontext den existerar, om den finns i ett territorium, ett samhälle, ett socialt fält eller en organisation. Rättspluralism är inget som existerar ontologiskt utan något som observeras, en typ av lins att se saker ur, där det centrala betraktas som icke-statlig lag.³⁴ Bo Carlsson beskriver rättspluralism som

³¹ Banakar, Reza., Travers, Max., (red.) (2017) *Law and social theory*, Upplaga 2:1, Oxford: Hart Publishing

³² Luts-Sootak, Marju., Kull, Irene., Sein, Karin., Siimets-Gross, Hesi. (red.), (2018), *Legal pluralism – Coi bono?*, Tartu: University of Tartu Press, 2018, s. 14

³³ Ibid. s. 15

³⁴ Ibid. s. 15

ett normsystem i samhället som inte innefattas av rättsväsendet.³⁵ Rättspluralismen kan ur ett analytiskt perspektiv bestå av fyra normativa teman; relationen mellan 'lagskipare' och 'lagtagare', separationen av makter, konkurrensen om lagar och flexibilitet inom lag och samhälle.³⁶ Inom rättspluralismen är grupper och samhällen ansvariga för sina egna lagar och normer. De bestämmer själva vad som fungerar för dem, det är därför avståndet ökar mellan lagskiparen och lagtagaren. När rättspluralism används som ett regleringsverktyg skapar det också utrymme för juridisk konkurrens. Olika jurisdiktioner eller rättsordningar utvecklar olika rättsliga lösningar för liknande sociala och rättsliga problem.³⁷ De som tillhör den grupp eller samhälle där rättspluralism råder kan anses vara den med mest erfarenhet och expertis för att avgöra vilka lagar som är mest lämpliga.³⁸ Slutligen stärker rättspluralismen flexibiliteten i lag och samhälle, möjligheten för rättsväsende att anpassa sig utefter samhället och vice versa.³⁹

6.2 NORMATIV HANDLING OCH ROLLÖVERTAGANDE

”Med normativ handling avses i allmänhet en handling som orienterar sig efter ett värdebaserat normsystem som är gemensamt för en grupp människor.”⁴⁰

Genom detta normsystem skapar denna grupp (i detta fall hockeyspelare i ett lag) en normativt eller socialt utformad värld som skiljer sig från den objektiva världen och dess faktiska omständigheter genom att den fastställer hur individer i gruppen bör handla.⁴¹ Den normativt agerande människan har en förmåga att anpassa sig och förstå de förväntningar som de andra i gruppen har på honom eller henne. Enligt till exempel rational choice-teorin hade ett agerande utan någon uppenbar egennyttan varit irrationellt, men ur den normativa handlingsmodellen anses det vara både meningsfullt och förnuftigt.⁴² För att agerandet ska anses vara rationellt enligt denna teori krävs det att individen förhåller sig till normativ riktighet samt normföljande, något som George Herbert Mead kallar för

³⁵ Carlsson, Bo., Hoff, David, (2005) *Idrottens konfliktlösningssystem*, s. 59

³⁶ Luts-Sootak, Marju., Kull, Irene., Sein, Karin., Siimets-Gross, Hesi. (red.), (2018), *Legal pluralism – Coi bono?*, s. 24

³⁷ Ibid. s. 25

³⁸ Ibid. s. 25

³⁹ Ibid. s. 25

⁴⁰ Engdahl, Oskar., Larsson, Bengt., (2016) *Sociologiska perspektiv*, s. 53

⁴¹ Ibid. s. 53

⁴² Ibid. s. 53

rollövertagande.⁴³ Begreppet innebär rent konkret att individen sätter sig i den andres position och riktar samma beteende mot sig själv som den andra gör.⁴⁴

Förmågan att genomföra ett rollövertagande kan betraktas som att skapa en distans till sig själv genom att betrakta sig själv utifrån samt att behandla sig själv som ett objekt eller ett medel, man instruerar sig själv med samma medel som man instruerar andra genom ord och andra gester.⁴⁵

Rollövertagandet kan även generaliseras genom att betona uttrycka drag på individen, till exempel 'mamma', 'lärare', 'polis' eller 'hockeyspelare'. Dessa generaliseringar tillämpas på de individer som utför de handlingar som kan känner igen från de man kallat för till exempel 'hockeyspelare'. Användandet av ordet 'hockeyspelare' är därmed inte begränsat till endast en person, utan vidgas till att istället vara ett visst handlingssätt.⁴⁶ Denna process innebär att man lär sig andra individers roller och att de kan spela flera roller som man sedan kan förhålla sig till och tänka kring, något som Mead kallar för 'den generaliserande andre'.⁴⁷ För att en individ ska kunna utveckla en identitet krävs det att individen utvecklar sin förmåga att generalisera samt att förhålla sig till de 'generaliserande andre'. Det är även därigenom som samhället utövar kontroll över beteendena hos dess medlemmar.⁴⁸

Kritiker menar att modellen lägger för stor vikt på hur individerna internaliserar och påverkas av normerna i samhället, vilket inte lämnar något rum för individens eget skapande och efterföljande normförändringar. Individen inom den normativa handlingsmodellen blir, i motsats till den strategiska och instrumentella handlingsmodellen, ett offer för samhällets tryck, homo sociologicus.⁴⁹

⁴³ Ibid. s. 54

⁴⁴ Ibid. s. 54

⁴⁵ Engdahl, Oskar., Larsson, Bengt., (2016) *Sociologiska perspektiv*, s. 53

⁴⁶ Ibid. s. 55–56

⁴⁷ Ibid. s. 56

⁴⁸ Ibid. s. 56

⁴⁹ Ibid. s. 56

7 METOD

I detta kapitel kommer metod för datainsamling samt metod för analys av empiriskt material och fallstudier att redogöras.

7.1 METODKOMBINATION

För denna studie har jag valt tillvägagångssättet metodkombination, vilket innebär att betrakta forskningsproblemet ur flera perspektiv⁵⁰. För att få tillräckligt med data samt möjligheten att få fram ett svar ur analysen krävs enligt mig mer än en metod för att svaren på frågeställningarna skall ha hög reliabilitet. Metodkombinationen ger mig som forskare en möjlighet att kontrollera resultaten från en metod med en annan. Genom att göra detta kan man dels kontrollera vilken inverkan man haft som moderator i fokusgrupp, dels jämföra de skillnader som finns.⁵¹ I och med att fokusgruppen fokuserar på de sociala normerna och fallstudien fokuserar på de rättsliga normerna finns det en möjlighet att upptäcka skillnader mellan dem. För att besvara frågeställningarna kommer metoderna att redovisas separat i resultatavsnittet och sedan bindas ihop med hjälp av analysen.

7.2 METOD FÖR ANALYS AV DATA

För att kunna analysera data har metoden kvalitativ innehållsanalys valts. Innehållsanalysen har enligt Denscombe en möjlighet att avslöja så kallade dolda sidor av det som diskuteras genom texten. Tanken är att få fram ledtrådar till ett dolt eller avsiktligt budskap.⁵² Eftersom tidigare forskning om ämnet är knapphändig är innehållsanalysen konventionell i sin natur där texten får tala fritt. När innehållsanalysen är konventionell härleds hyckelord och teman ur insamlade data och är av en induktiv karaktär.⁵³ På grund av att metodkombination används anser jag att den konventionella

⁵⁰ Martyn Denscombe, 2016, *Forskningshandboken, för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Upplaga 3:2, Lund: Studentlitteratur AB. s. 211

⁵¹ Ibid. s. 212

⁵² Denscombe, 2016, s. 393

⁵³ Bergström, Göran., Boréus, Kristina., (red.) (2017) *Textens mening och makt*. s. 51–52

naturen ligger till fördel för de olika typer av data som behöver analyseras för att kunna svara på frågeställningarna med samma typ av analys. Genom innehållsanalysen har jag utarbetat relevanta teman, som i detta fall har kategoriserats utifrån frågeställningarna. Genom att mäta förekomsten och prioriteringarna av vad som framställs som relevant samt de positiva och negativa åsikterna avslöjar innehållsanalysen vad som anses vara relevant, vilka värderingar som finns samt hur idéer hänger samman.⁵⁴

7.3 METOD FÖR INSAMLING AV DATA

7.3.1 Fokusgrupp

Enligt Denscombe finns det tre utmärkande egenskaper som skiljer en fokusgrupp-intervju från andra typer av intervjuer.⁵⁵ Det första är att en fokusgrupp är en diskussion baserad på en sak eller en erfarenhet som deltagarna i gruppen, respondenterna, har gemensamt. Det andra är att moderatorn/forskaren inte är aktivt deltagande eller ledande i diskussionen, utan finns endast för att underlätta för gruppen, ställa frågorna och inflika om gruppen avviker från ämnet. Det tredje är att det läggs en särskild vikt vid gruppdynamiken i gruppen, som ett särskilt sätt att få fram information på.⁵⁶ Fokusgruppen har valts som datainsamlingsmetod för att dynamiken spelar en stor roll i ett hockeylag, specifikt när det gäller konstruktionen av sociala normer.

Fokusgruppen syftar till att uppvisa relationerna mellan spelarna, hur de kommunicerar och hur gruppdynamiken ser ut. Det är även ett sätt för att

”utforska de bakomliggande faktorer som kan tänkas förklara varför människor hyser de åsikter och uppfattningar som de gör.”⁵⁷

En av de viktigaste ståndpunkterna är att gruppdiskussionen kan leda till en samstämmighet där gruppen kommer fram till en gemensam synpunkt som tyder på tydliga och välstrukturerade sociala normer. Alternativt så visar insamlade data viktiga skillnader bland åsikterna, vilket också är väsentligt och ger mer information om olika uppfattningar

⁵⁴ Denscombe (2016) s. 393

⁵⁵ Denscombe, (2016) s. 269

⁵⁶ Ibid. s. 269

⁵⁷ Ibid. s. 269

inom ämnet.⁵⁸ För att det ska vara möjligt att se faktorer som dynamik och sociala normer ställdes öppna frågor⁵⁹ där jag, forskaren, hade en minimal roll, då jag endast inflikade om diskussionen gled ifrån ämnet samt ställde frågorna.

Fokusgruppen bestod av fyra personer som träffades under ett tillfälle för en diskussion på cirka en och en halv timme. För att ”komma igång” med diskussionen ställdes ett par öppna frågor som inte var särskilt komplexa och handlade om allmänna saker inom deras hockey. Resultatet analyserades sedan för att bidra till svar på syfte och frågeställning tillsammans med data och teori från tidigare forskning.

När mötet med fokusgruppen var avslutat transkriberades inspelningen och denna finns tillgänglig vid förfrågan.

7.3.2 Urval

Enligt Anne Ryen är det första steget i urvalsprocessen att välja ut det fält eller miljö där undersökningspersonerna befinner sig och sedan spåra upp enskilda undersökningspersoner från detta fält eller miljö.⁶⁰ Ämnet i studien innefattar idrotten hockey och syftet är delvis att studera de sociala normerna, därav bestod fokusgruppen av fyra hockeyspelare, även kallat subjektivt urval.⁶¹ Ett subjektivt urval ger mig, forskaren, möjligheten att få bäst empiriska data för det forskningssyfte som studien har, tack vare den expertis eller erfarenhet som respondenterna innehar.⁶² För att få den eftersträvande gruppdynamiken var det ett medvetet val att dessa fyra hockeyspelare spelar i samma lag. Fördelen med att de spelar i samma lag är att det existerar en tillit mellan spelarna, så att de kan uttrycka sig fritt och öppet om sina åsikter.⁶³

Den miljö som har valts är hemma hos mig, forskaren, för att främja en trygg känsla och tillit. Denna känsla beror i största mån på att jag som forskare är bekant med respondenterna. (Mer om relation mellan forskare och respondent tas upp i Kap 8.1.2,

⁵⁸ Ibid. s. 270

⁵⁹ Ibid. s. 252

⁶⁰ Anne Ryen, *Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier*, Upplaga 1:2, Malmö: Liber AB, 2011

⁶¹ Denscombe, 2016. 2016. s. 74

⁶² Ibid. s. 75

⁶³ Ibid. s. 270

Etiska överväganden.) För att få ett så brett urval som möjligt inom detta ishockeylag innehar dessa fyra ishockeyspelare olika positioner i spelet, som vanligtvis hamnar i olika situationer under en match. Rollerna under en match kan spela stor roll i hur ofta man hamnar i våldsamma situationer och hur man väljer att lösa dessa situationer. En spelare är back, en är forward, en är center och en är målvakt. Ishockeyspelarna som har valts som respondenter är alla mellan 19 och 20 år gamla och har alla i syfte att spela professionell hockey. Den serie de har spelat i under senaste säsong och som empiriska data baseras på, är J20 Elit Södra, juniorhockey på elitnivå.

7.3.3 Intervjuareffekten

Det finns flera faktorer som påverkar hur respondenterna svarar på de frågor som ställs. Forskarens identitet spelar en stor roll och har en särskild betydelse när frågor som har en känslig natur ska besvaras.⁶⁴ Respondenterna i denna fokusgrupp behöver granska sig själva i deras sportutövande, vilket för dem är en normaliserad händelse som de utövar varje dag. Att som respondent även bli ifrågasatt om de anser att de brutit mot svensk lag eller begått våldsamma handlingar kan därmed anses vara av känslig natur. Min fördel som bekant till respondenterna är då att tilliten i gruppen redan existerar, vilket ökar möjligheterna för en framgångsrik fokusgrupp. Att det finns förtroende och tillit ökar möjligheten till att respondenterna kan fokusera på att granska sig själva och svara ärligt.⁶⁵ Det finns dock kännetecknen som moderatorn ej kan påverka;

”Vårt kön, vår ålder, vårt etniska ursprung, vår brytning, till och med vår yrkesstatus, är sidor av vårt ’jag’ som inte går att ändra på.”⁶⁶

Moderatorn kommer på ett eller annat sätt påverka fokusgruppens resultat, då till exempel biologiska kännetecknen ej går att ändra. För att minska oönskad intervjuareffekt är det dock viktigt att vara neutral, punktlig, artig och lyhörd, samt främja rätt atmosfär, så att respondenterna känner sig bekväma och svarar ärligt.⁶⁷

⁶⁴ Denscombe, 2016. s. 270

⁶⁵ Ibid. s. 270

⁶⁶ Ibid. s. 271

⁶⁷ Ibid. s. 271

7.3.4 Etiska överväganden

Det finns en förväntan på samhällsforskare att närma sig uppgiften på ett etiskt sätt. Detta kommer från övertygelsen om att

”offentligheten ska skyddas mot forskare som kan frestas att använda alla tillgängliga medel för att öka kunskapen om ett visst ämne.”⁶⁸

Då denna forskning inbegriper datainsamling om och från levande människor är den därmed föremål för etisk granskning.⁶⁹ För att denna studie inte ska innebära någon skada för de som bidragit till insamling av data, har jag valt att följa de forskningsetiska huvudprinciper som Denscombe nämner i *Forskningshandboken*.⁷⁰ Denscombe nämner fyra huvudprinciper som utgör grunden för forskningsetiska koder, vilket sammanfattas nedan.

Den första principen är att deltagarnas intresse ska skyddas. Respondenterna ska inte på något sätt ha det sämre ställt efter deltagandet än före, samt inte ha långsiktiga följder som drabbar dem negativt. Forskaren måste därmed i förväg veta om möjliga konsekvenser samt vidta åtgärder om det är nödvändigt för att skydda respondenterna. Detta innefattar både fysisk som psykisk negativ påverkan.⁷¹ Beroende på informationen som avslöjas är det även viktigt att informationen som avslöjas behandlas konfidentiellt och att respondenterna blir informerade om denna garanti. Respondenterna ska även behandlas rättvist och som jämlikar när det gäller deras deltagande.⁷² Den andra principen är att deltagandet skall vara frivilligt och vara baserat på informerat samtycke. Respondenterna får alltså aldrig tvingas till att delta, deltagandet måste alltid vara frivilligt och respondenterna måste själva inneha tillräckligt med information om forskningen för att själva kunna bedöma om de är villiga att delta.⁷³ Den tredje principen är att forskaren ska arbeta på ett öppet och ärligt sätt med hänsyn till undersökningen. Det ligger en förväntan på forskaren att undvika framställningar eller tolkningar som anses vara oriktiga. Det ska

⁶⁸ Denscombe, 2016. s. 423

⁶⁹ Ibid. s. 424

⁷⁰ Ibid. s. 427

⁷¹ Ibid. s. 428

⁷² Ibid. s. 429

⁷³ Ibid. s. 430

vara tydligt och öppet med vad forskaren gör samt vad syftet med forskningen är.⁷⁴ Den sista och fjärde principen är att forskningen ska följa den nationella lagstiftningen.⁷⁵

Respondenterna behandlas efter dessa forskningsetiska principer och blev bland annat informerade om syftet med uppsatsen och vad den handlade om samt hur data från fokusgruppen skulle användas. Alla respondenterna gav sitt skriftliga samtycke innan tid och plats bestämdes. Alla respondenter blev informerade om att informationen som avslöjades på fokusgruppen skulle behandlas konfidentiellt, samt att de själva accepterade att ej diskutera informationen med andra utanför gruppen, därav benämns respondenterna i transkriberingen och studien med akronymer.

7.3.5 Fallstudie

Meningen med en fallstudie är att analysera situationen och sedan komma fram till hypoteser eller teorier som förklarar den.⁷⁶ Fallstudie används i detta fall för att kunna belysa det generella genom att använda sig av en specifik situation. Det är en kvalitativ forskningsmetod som syftar till att tillhandahålla djupgående redogörelser på en händelse eller erfarenhet som har tydliga gränser, där det verkliga värdet ligger i att reda ut komplexiteten som föreligger i en given situation och se allting ur ett helhetsperspektiv. De fall som studeras är en händelse som inte har skapats för forskningssyfte utan sker 'naturligt'.⁷⁷ Vanligtvis är fallstudien huvudkomponenten i en uppsats, men jag har valt att använda fallstudien som ett komplement till de avgränsningar jag gjort samt för att få mer information och data då det är ont om tidigare forskning.

Fallstudien i denna studie studeras ur ett induktivt synsätt, alltså för att upptäcka information. Det grundläggande temat är en våldsam händelse som sker på isen under en hockeymatch som anses regelvidrig och får en straffrättslig påföljd samt straff av disciplinnämnden. Syftet med detta fall är att analysera hur de båda rättssystemen har agerat på händelsen och vad som krävs för ett straffrättsligt agerande. Även relevanta reaktioner på detta fall samt hur de skrivs ut i media kommer tas med för analys. En av de nackdelar

⁷⁴ Ibid. s. 433

⁷⁵ Ibid. s. 434

⁷⁶ Denscombe, 2016. s. 100

⁷⁷ Ibid. s. 91–94

som finns med fallstudier är att metoden är känslig för kritik när det gäller generaliseringarna som görs utifrån fallstudiens resultat.⁷⁸

För att samla in data som är relevant för fallstudien har jag använt mig av medier på internet som till exempel Aftonbladet, Sportbladet och Expressen, samt högsta domstolens dom från fallet.

7.4 RELIABILITET OCH VALIDITET

Kort sagt innebär reliabilitet om följdriktigheten och pålitligheten.⁷⁹ Extern reliabilitet är enligt LeCompte och Goetz den utsträckning i vilken en undersökning kan upprepas eller replikeras, något som kan vara svårt att uppfylla i kvalitativ forskning då man inte kan 'frysa' en social miljö för att göra den replikerbar.⁸⁰ En metod för forskaren är dock att gå in i en liknande social roll som den första forskaren, för att dennes empiri ska kunna jämföras med den ursprungliga empirin.⁸¹ Jag anser att studien är möjlig att replikera med tanke på att den bestod av endast 4 respondenter. Dock anser jag att intervjuareffekten påverkar till en större grad om en replikering genomförs av en forskare som inte är bekant med respondenterna. Risken finns att respondenterna inte ger samma svar på grund av att tilliten och förtroendet inte existerar.

Validitet innebär kort sagt att en eller flera av de indikatorer som används i syfte att mäta ett begrepp faktiskt mäter det begreppet, något som jag som forskare säkerställt att studien gör.⁸² Extern validitet handlar om i vilken utsträckning resultaten kan generaliseras till andra sociala miljöer och situationer, vilket är problematiskt i en kvalitativ studie. Den interna reliabiliteten, att medlemmarna i ett forskarlag kommer överens om hur de ska tolka det som ses och hörs,⁸³ är ej relevant i denna studie då jag som forskare författat studien själv. Den interna validiteten handlar om att det ska finnas en bra överensstämmelse mellan de observationer som forskaren gör och de teoretiska teorier som utvecklas ur dem. Den interna validiteten kräver att det finns en långvarig närvaro och delaktighet i den sociala

⁷⁸ Ibid. s. 104

⁷⁹ Bryman, 2008, s. 160

⁸⁰ Ibid. s. 352

⁸¹ Ibid. s. 352

⁸² Denscombe 2016. s. 162

⁸³ Bryman, 2008. s 352

grupp som bidrar till forskningen,⁸⁴ vilket jag som forskare säkerställer att jag gjort, då jag innehar en långvarig bekantskap med respondenterna som deltagit i studien.

Jag har även valt att använda mig av metodkombination för att öka validiteten. Jag kan med hjälp av flera metoder jämföra data och kontrollera skillnader eller samstämmigheter med dessa data.

7.5 METODDISKUSSION

Det fanns önskemål om att inkludera kvalitativa intervjuer med idrottsjurister, för att få kunskap om hur svensk lag skall eller borde tolkas under en ishockeymatch och även få ytterligare kunskap om varför det ej föreligger brott eller straffrättsliga åtgärder i flera fall. Flera idrottsjurister kontaktades varav ingen hade möjlighet att medverka i intervjuer, därav valdes fallstudien som alternativ. Istället för att då få kunskap om hur svensk lagstiftning borde eller skall tolkas, kommer fallstudien redogöra för hur lagen har tolkats. Det kan vara en aning kontroversiellt att använda en fallstudie i en metodkombination, men jag anser att

Ytterligare ett önskemål hade varit att genomföra en observation av ospecificerad typ. Detta för att jämföra fokusgruppens diskussion med deras agerande under en hockeymatch, för att mäta sanningsgraden i deras åsikter och öka reliabiliteten. Eftersom studien inte genomfördes under säsongstid så fanns det ingen möjlighet till detta.

⁸⁴ Ibid. s. 352

8 LAGRUM

I följande kapitel kommer jag redogöra för lagar i svensk lagstiftning samt svenska hockeyförbundets regelbok. De lagar som nämns i detta kapitel är endast de som anses vara relevanta för studiens syfte. De regler som nämns från svenska hockeyförbundets regelbok är endast fysiska förseelser som anses vara relevanta för studiens syfte.

8.1 SVENSK LAGSTIFTNING

8.1.1 3 kap. 5 § Misshandel:

”Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för *misshandel* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.”⁸⁵

Definitionen kroppsskada involverar inte bara skador som benbrott eller ledsador utan gäller även olika typer av funktionsrubbingar, till exempel skador på hörsel eller syn eller förlamning. Definitionen sjukdom innefattar även psykisk sjukdom, psykisk invaliditet samt psykiskt lidande. Det krävs inte heller kroppsskada eller sjukdom för att misshandel ska föreligga, det räcker att handlingen har inneburit tillfogande av smärta, vilket i detta fall innebär fysiskt lidande som inte räknas som alltför obetydligt.⁸⁶ Subjektivt förutsätts uppsåt att misshandla. Misshandelsbrottet har utformats utan hänsyn till ouppsåtliga gärningar, så tillfogande av skada som räknas som oaktsam ska utmätas som misshandel.⁸⁷

⁸⁵ SFS 1962:700, 3 kap. § 5

⁸⁶ Madeleine Leijonhufvud, Per Ole Träskman, Suzanne Wennberg, 2017, *Brottsbalken, en kommentar*, Upplaga 8:1, Stockholm: Wolters Kluwer AB. BrB 3:5 s. 1–6

⁸⁷ Leijonhufvud m.fl. 2017, BrB 3:5 s. 10

8.1.2 24 kap. 7 § Samtycke:

”En gärning som någon begår med samtycke från den mot vilken den riktas utgör brott endast om gärningen, med hänsyn till den skada, kränkning eller fara som den medför, dess syfte och övriga omständigheter, är oförsvarlig.”⁸⁸

Det finns vissa förutsättningar som måste vara uppfyllda för att samtycke ska ha ansvarsfriande verkan. För att ett samtycke ska vara giltigt förutsätter det att någon som är behörig att förfoga över det aktuella intresset lämnar det. När det gäller liv och hälsa är det i princip upp till var och en. Desto allvarligare ingreppet är, desto större krav ställs det på mognaden på den som samtycker samt också om denne är sjuk eller berusad. Samtycket måste även vara frivilligt och får inte ha lämnats under inflytande av psykiskt eller fysiskt tvång. Samtycke måste också ha givits med full insikt om relevanta förhållanden och skall vara allvarligt menat.⁸⁹

Något som dock inte omfattas av 24:7 BrB är hypotetiskt samtycke, vilket innebär att samtycke ej föreligger men att man objektivt kan anta att den som förfogade över intresset inte haft något att invända mot intrånget på grund av att omständigheterna är sådana. Normalt sett är det inte straffbart att tillfoga någon smärta eller ringa kroppsskada så länge som samtycke föreligger. Det är endast vid allvarligare skador som huvudregeln om ansvarsfrihet gäller.⁹⁰

8.2 SOCIAL ADEKVANS

Social adekvans innebär att en gärning kan sägas vara tillåten trots att den inte kan förklaras med diverse tolkningsmetoder eller undantagsregler som står skrivet i svensk lagstiftning.

⁸⁸ Lena Holmqvist, Madeleine Leijonhufvud, Per Ole Träskman, Suzanne Wennberg, 2009, *Brottsbalken, en kommentar*. Upplaga 6:1, Stockholm: Norstedts Juridik AB, BrB 24:7 s. 59

⁸⁹ Ibid. BrB 24:7, s. 62

⁹⁰ Ibid. BrB 24:7, s. 64

9 RESULTAT

9.1 FOKUSGRUPP

I följande avsnitt kommer empirin från fokusgruppen sammanfattas där de viktigaste komponenterna tas upp. I fokusgruppen fick respondenterna varsin akronym, M, L, J och A. Transkribering av fokusgruppens finns att tillgå för examinator.

9.1.1 Åsikter och definitioner av våld

Första frågan började väldigt öppet, då jag som moderator frågade respondenterna vad de själva tycker om hockeyvåldet. L inleder med att kort och koncist säga att det är bra med hockeyvåld. J instämmer och fyller sedan i att det för till en extra dynamik och hör till. M påpekar även tacklingar är våldsamt och därför tillhör det sporten, varav de andra håller med. Respondenterna är tydliga med att det dock inte är okej om det skulle komma någon och slå en i bakhuvudet, då det inte tillhör sporten. Många situationer ur matchsammanhang tas upp där respondenterna försöker förklara varför de har rätt till att utföra våldsamma handlingar. Alla respondenter lyssnar respektfullt på varandra och nickar instämmande på varje påstående. Det finns även en enstämmig överenskommelse om att allt måste vara öga för öga när det gäller våld som kan skada, till exempel ett slagsmål. L lyfter även fram att det borde tillåtas mer våld under slutspel än grundspel, för att inte riskera att förstöra matchen. Alla respondenter nickar instämmande förutom en, A sa att det höll han inte med om.

Respondenterna skiljer också på juniorhockey och seniorhockey, A inleder med att säga att det skiljer sig mellan nivåerna och att våldet har mer betydelse för hockeyn på seniornivå. Argument som att åskådare kommer dit, har köpt biljetter, spelare har lön osv tas upp för att stötta påståendet. A nämner även att i NHL har dem spelare som finns endast för att slå ner andra, varav en hätsk diskussion utbryter mellan alla respondenter där de inte håller med varandra. J påbörjar en ny diskussion där han kan tycka, ur ett åskådarperspektiv, att det är kul med våld och att det är 'lugnt' eftersom det sker i en kontrollerad miljö.

Sammanfattningsvis är våldet viktigt för alla respondenter. Definitionen av våld är väldigt bred, allt från tillåten tackling till slagsmål och att använda tillhygge för att slå. Även de våldshandlingar som sker utanför spelets regler är okej, så länge det inte är utanför 'spelets idé', alltså något som inte anses tillhöra hockeyn. Dynamiken och känslorna som skapas av våldet anses vara en väldigt stor del i hockeyn och alla respondenter är överens om att hockeyn kommer dö ut utan våldet, även det otillåtna våldet öga mot öga.

9.1.2 Samtycke och acceptans

Jag som moderator läser upp allmänna grunder för ansvarsfrihet samt grunderna för misshandel och respondenterna får diskutera om hur mycket våld man ska acceptera när man spelar hockey. Normen "om man är med i leken får man leken tåla" är tydlig för samtliga respondenter. De anser att man ska vara medveten om att man kommer bli utsatt för våldsamheter, även de som inte är tillåtna och att man får acceptera det.

Efter en lång diskussion om olika matchsituationer där samtycke borde föreligga eller inte påpekar J att det är 'helt sjukt' att man som hockeyspelare måste acceptera att man kan få en knytnäve i ansiktet för att spela. Han påpekar också att trots det, så slutar man inte. L inflikar och säger att det är ju på grund av våldet som man börjar på hockey, varav resten av respondenterna gör tveksamma ansiktsuttryck. A påpekar att det är något man växer in i, man blir påverkad av sina idoler och vill göra som dem, man ser vad de gör på TV samt att snacket i omklädningsrummet har en väldigt positiv ton på våldet. De andra respondenterna håller med om att det börjar i väldigt ung ålder, innan man ens blivit tonåring. Alla respondenter håller med om att man har ett eget val och att man rent konkret kan lägga av med hockeyn om man inte accepterar det våld som sker. Spelar man hockey har man lämnat samtycke för i princip allt våldsamt som sker på isen, förutom de allvarliga fall som till exempel ett yxhugg i nacken med en hockeyklubba.

J tog upp en väldigt intressant sak gällande normaliseringen och acceptansen av hockeyvåldet när hans flickvän, som inte har något intresse av hockey, gick och kollade på en av hans matcher. Hans flickvän hade ingen större erfarenhet av hockey sen tidigare och

hon reagerade kraftigt på de våldsamheter som skedde på isen. J sa då att han insåg vilken bubbla man måste befinna sig i när man spelar hockey och man inser inte riktigt vad som faktiskt sker.

Gällande acceptansen av våldet fick respondenterna diskutera om vad som hade hänt om de hade gjort samma handlingar ute på stan som de hade gjort på isen. M tar upp de 'gruff' han haft under matcher. Han har aldrig deltagit i slagsmål där någon skadats allvarligt utan endast slagits och fått lindriga smärtor.

Jag påminner respondenterna om misshandelsparagrafen och ber dem återigen diskutera. J börjar med att säga att det stämmer in på ganska många hockeyspelare, även de andra respondenterna. L erkänner att han själv orsakat så att en kille fått åka ambulans på grund av en våldsam tackling L gjorde varav M säger "Asså, du gjorde ju ingenting olagligt" och A fyller på med "Asså, inte i hockey i alla fall". A frågar sedan L om han hade 'åkt på det' om han hade gjort samma sak på stan, varav alla i respondentgruppen svarar att ja, det hade han definitivt.

9.1.3 Disciplinnämnd kontra rättsväsende

När fokusgruppen får diskutera om disciplinnämnden och rättsväsendet påpekar A tydligt att mycket har med tradition att göra, med avseende på hur man dömer våldshandlingar. De regler som skapats anses ha blivit bättre men A tycker dock att det har blivit väldigt mycket regler. Han säger sedan att det är ju viktigt att lagen måste följas, så han antar att lagen och disciplinnämnden möts på mitten på något sätt. Han påpekar dock att lagen är såklart något viktigare, fast att man faktiskt inte följer den när man spelar hockey. J håller med och säger sen att ishockeyn hade ju varit död om man till punkt och pricka hade följt till exempel paragraferna för misshandel. J tycker att relationen som disciplinen och rättsväsendet har för tillfället är rätt förnuftigt, att de har en nykter syn på det hela.

9.2 FALLSTUDIE

Här kommer jag redogöra för resultatet av min fallstudie. Fallstudien är om Jakob Lilja, en hockeyspelare som år 2015 spelade för hockeylaget Rögle och blev dömd av svenskt rättsväsende för en våldshandling under en hockeymatch.

9.2.1 Händelsen

Den 5 mars 2015 inträffade något som Sportbladet kallade ”brutalt överfall”.⁹¹ Under slutspelsserien i allsvenskan inträffade en händelse som fått stor uppmärksamhet i media. Jakob Lilja satte en cross-checking i ryggen på motståndarspelaren Jens Olsson 17 minuter in i matchen. Bara några sekunder efter tar Jakob Lilja sats igen och genomförde en likadan cross-checking, fast rakt i nacken på Olsson som föll till isen.⁹² Direkt efter händelsen fick Jakob Lilja matchstraff och Jens Olsson bars av isen med stödkrage runt nacken. Under pågående match omvandlades straffet från game misconduct till match penalty, vilket betyder automatiskt avstängning en match. Jens Olsson fördes omedelbart till sjukhus med ambulans och fick därefter ett positivt besked om att han kan röra alla kroppsdelar och är klar för spel nästa match.⁹³

Enligt Sportbladet bröt Jakob Lilja ihop och var djupt ångerfull över händelsen. Jakob visade sin ånger i handling genom att skicka följande sms till Olsson natten efter händelsen:

”Hej Jens! Jakob Lilja här. Vill bara skicka och be om ursäkt. Min mening var verkligen inte o skada dig. Jag hoppas allt är bra o du kan spela snart igen. Återigen ber jag hemskt mycket om ursäkt!”⁹⁴

Jakob Lilja säger följande om händelsen:

”Jag skulle backchecka och Olsson ställde sig då i vägen och vill stänga min åkväg. Jag stötte då till honom lågt i ryggen och ville därefter fortsätta backchecka men han blockerade min väg. Då försöker

⁹¹ Sportbladet (2015-03-05), *Överfall av Rögles poängkung*: <https://www.aftonbladet.se/sportbladet/hockey/a/vm90yl/overfall-av-rogles-poangkung> (hämtad 2019-05-18)

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Sportbladet (2015-03-05)

jag trycka till min klubba högre i ryggen för att han skulle tappa balansen lite men oturligt nog gled den upp mot hans nacke, vilket inte var min avsikt. Jag är djupt ångerfull över det inträffade.”⁹⁵

Jakob Lilja blir samma kväll anmäld till Disciplinnämnden. Cirka två år efter händelsen åtalas Jakob Lilja misstänkt för misshandel. I både Malmö tingsrätt och i Hovrätten blir Jakob Lilja fälld för misshandel men överklagade domen till högsta domstolen.⁹⁶

9.2.2 Straffpåföljd av Svenska hockeyförbundets disciplinnämnd

Jakob Lilja fick följande straff för tackling mot huvudet, vilket är ett regelbrott mot regel 44 - Checking to the head; avstängning från och med den 6 mars 2015 till och med den 20 mars 2015. Avstängningen gäller endast deltagande samt uppvisning inom ishockey.⁹⁷ Avstängningen bedöms motsvara tio matcher, varav fyra omvandlas till böter. Jakob Lilja får också böter på 12 000 kr som skall vara inbetalda inom 30 dagar från beslutet.⁹⁸

Skäl: Disciplinnämnden tog del av anmälan, en filmsekvens från händelsen samt ett yttrande från Jakob Lilja. Filmsekvensen visar att Malmöspelaren Jens Olsson drar ner Jakob Lilja lätt varav Jakob Lilja åker ikapp Jens Olsson och ”markerade sin närvaro”⁹⁹ genom att sätta klubban mot Jens Olssons rygg. Efter en sekund utdelade Lilja en cross-checking rakt bakifrån med stor kraft. Klubban träffade Olsson i nedre delen av nacken och han blev skadad.¹⁰⁰ Disciplinnämnden anser att anmälan får stöd av filmsekvensen och de anser att Jakob Lilja utdelat en hård cross-checking mot Olssons nacke på så sätt som beskrivs, något Disciplinnämnden ser allvarligt på då det innebär en stor risk för allvarliga skador. Disciplinnämnden anser även att händelsen sker utanför spelet samt att det är onödigt och respektlöst.¹⁰¹

⁹⁵ Hockeyallsvenskan (2015-03-06), *10 Matcher för Jakob Lilja*, <https://www.hockeyallsvenskan.se/artikel/e34BvdMmmW/10-matcher-for-jakob-lilja> (hämtad 2019-05-18)

⁹⁶ Sveriges radio (2018-07-10), *HD fastslår Jakob Liljas misshandelsdom*, <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=96&artikel=6996026> (hämtad 2019-05-18)

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Hockeyallsvenskan (2015-03-06)

9.2.3 Högsta domstolens dom

Högsta domstolens dom, ett överklagat avgörande från Hovrätten över Skåne och Blekinges dom den 26 september 2017, meddelades den 10 juli 2018:

”Högsta domstolen ändrar hovrättens domslut endast på det sättet att påföljden bestäms till villkorlig dom. MT ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av JL i Högsta domstolen med 44 116 kr. Av beloppet avser 21 710 kr arbete, 7 470 kr tidsspillan, 6 113 kr utlägg och 8 823 kr mervärdesskatt. Denna kostnad ska JL återbetala till staten.”¹⁰²

I avsnittet rättslig reglering i domen nämns och redogörs misshandelsparagrafen, samtyckesparagrafen och social adekvans. Gällande samtycke så skall det;

”... vara giltigt för att leda till ansvarsfrihet. Det förutsätter bl.a. att det är frivilligt samt att det har lämnats av någon som är behörig att förfoga över intresset och med insikt om relevanta förhållanden. Vidare krävs det att gärningen inte är oförsvarlig. Det innebär att det ska göras en prövning av om gärningen från samhällelig synpunkt är försvarlig.”¹⁰³

Gällande misshandel är det oftast ringa misshandelsbrott som kan anses vara försvarligt med avsaknaden av samtycke medan allvarliga misshandel anses vara oförsvarlig. Även misshandel av normalgraden kan beroende på omständigheterna vara tillåtet med stöd av samtycke, men tumregeln är som sagt att ringa misshandelsbrott oftast är försvarliga medan allvarligare misshandel anses vara oförsvarlig.¹⁰⁴ I Högsta domstolens dom förklaras också vad det innebär om en gärning är socialadekvat, vilket kan sägas innebära att den är tillåten trots att det inte kan förklaras genom att hänvisa till vedertagna tolkningsmetoder eller undantagsregler. Med andra ord så tillhör det oreglerade undantagsfall.¹⁰⁵

Det gemensamma för dessa undantagsfall som är socialadekvata är att det på ett eller annat sätt existerar ett samhälleligt intresse av att dessa fall ska vara tillåtna. Det bygger alltså på överväganden om vad som kan anses vara önskvärt eller tolerabelt ur en samhällelig synpunkt.¹⁰⁶ I domen är det också tydligt markerat att läran om social adekvans borde

¹⁰² Högsta domstolens dom den 10 juli 2018, *Mål nr 4888–17*, s. 2

¹⁰³ *Ibid.* s. 3

¹⁰⁴ *Ibid.* s. 4

¹⁰⁵ *Ibid.* s. 4

¹⁰⁶ Högsta domstolens dom den 10 juli 2018, *Mål nr 4888–17*. s. 4–5

tillämpas med en viss återhållsamhet, för att det straffrättsliga systemet inte ska bli godtyckligt.¹⁰⁷

Gällande samtycke och social adekvans står följande i domen:

”Det förhållandet att en viss verksamhet har ett samhälleligt värde, eller åtminstone ett värde för den enskilde som bör tolereras från samhällelig synpunkt, kan påverka bedömningen av vad som kan anses försvarligt respektive oförsvarligt vid tillämpning av 24 kap. 7 § brottbalken.”¹⁰⁸

I domens avsnitt *En allmän regel om social adekvans* fastställs det att handlingar som utförs vid idrotter, till exempel ishockey, flera gånger uppfyller rekvisit för misshandel, men de straffbelagda handlingar som sker under en hockeymatch kan i regel anses som tillåtna med stöd av dels samtyckeslagen men även läran om social adekvans.¹⁰⁹ Det som krävs för att samtycke ska föreligga och att handlingarna ska anses vara tillåtna är dock att deltagandet i spelet är frivilligt samt att handlingarna är förenliga med spelets regler. Även handlingar som är otillåtna i sporten, men som även tillhör det naturliga i sporten, måste vara tillåtna från en straffrättslig synpunkt. I dessa fall kan samtycke endast förklara till en viss del varför handlingar som uppfyller rekvisiten för misshandel anses vara tillåtna.¹¹⁰

”Tillåtligheten beträffande gärningar som företas inom ramen för spelet – i mening av att de är naturliga och därmed påräkneliga i detta – måste därför i inte obetydlig utsträckning grundas på en särskild för idrotten tillskapad undantagsregel, som ytterst bygger på det samhälleliga intresset av idrottsutövning. En sådan regel bör formuleras så att också sådana handlingar som visserligen inte är tillåtna med stöd av deltagande spelares samtycke, men som ändå sker inom spelets ramar, är att anse som tillåtna.”¹¹¹

Även handlingar som sker utanför spelets ramar måste i viss utsträckning även anses vara tillåtna enligt domen, även om samtycke inte kan anses föreligga. Dock måste gärningar utanför spelets sättas snävare vid applicering av social adekvans.¹¹² Det som nämnts i domen om social adekvans bygger på att det inom ishockeyn finns ett regelverk och en

¹⁰⁷ Ibid. s. 5

¹⁰⁸ ¹⁰⁸ Högsta domstolens dom den 10 juli 2018, *Mål nr 4888–17*. s. 6

¹⁰⁹ Ibid. s. 6

¹¹⁰ Ibid. s. 7

¹¹¹ Ibid. s. 7

¹¹² Ibid. s. 8

fungerande domarfunktion samt ett godtagbart system som hanterar regelöverträdelser.¹¹³ De gärningar som innefattar uppsåtligt orsakande av allvarlig skada anses aldrig ligga inom spelets ramar och kan därför inte bedömas som tillåtna.¹¹⁴ Dock finns undantag, se citat ovan. Om gärningen är oaktsam och orsakar allvarligare skador kan de inte anses vara godtagbara och bör kunna aktualiseras som vållande till kroppsskada enligt 3 kap. 8 § i Brottsbalken, precis som på andra samhällsområden.¹¹⁵

Bedömningen med hänsyn till vad som skrivits ovan var att gärningen utgör misshandel och den är inte tillåten. Gärningen orsakade smärta, var otillåten enligt ishockeyns regelverk och begåtts med uppsåt. Gärningen går ej heller att bedöma som ringa, med tanke på att slaget utdelas med stor kraft och riktades mot nacken.¹¹⁶

9.2.4 Uttalanden i media

Reaktionerna i media antas stå för de sociala normer som finns inom hockeyn och visa samhällsintresset för hockeyvåldet samt visa vad som anses om domen och Jakob Liljas handling.

Samma dag som händelsen skedde kom en tidningsartikel ut från Sportbladet om ”Överfall av Rögles poängkung”. I introduktionen citeras Malmös tränare Mats Lusth om vad han tycker om händelsen; ”Helt jävla vansinnigt”.¹¹⁷ Viasats expert Leif Strömberg säger

”Den där är inte snäll alltså. Den är jätteful, det är bara att gå och duscha. Den sitter rakt upp i halsen.”¹¹⁸

Även SVT:s hockeyexpert Mikael Renberg tycker att händelsen är ”förfärlig”. ”Jag tycker tio matchers avstängning och kanske att inte ens det räcker.”¹¹⁹

¹¹³ Ibid. s. 8

¹¹⁴ Ibid. s. 8

¹¹⁵ ¹¹⁵ Högsta domstolens dom den 10 juli 2018, *Mål nr 4888–17*. s. 8

¹¹⁶ Ibid. s. 10

¹¹⁷ Sportbladet (2015-03-05)

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Sportbladet (2015-03-06): *Lilja i natt: ”Var inte meningen att skada”*.

<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/hockey/a/WLJnPQ/lilja-i-natt-var-inte-meningen-att-skada>
(hämtad: 2019-05-19)

När Jakob Lilja fick sin dom av Disciplinnämnden säger Rögles sportchef Anders Carlsson; ”Jag är för emotionellt påverkad av den hårda domen just nu så jag avvaktar med kommentar.”¹²⁰ Domen från Disciplinnämnden ifrågasätts inte särskilt mycket, då majoriteten av de uttal som gjordes i media var väldigt negativa mot handlingen och tyckte Jakob Lilja förtjänade sitt straff.

När Jakob Lilja blir dömd i Högsta domstolen tre år senare ifrågasätter Jakob Liljas advokat, Mats Tornéus, disciplinnämndens existens då han säger ”Man kan ju ifrågasätta deras funktion.”¹²¹ Mats Tornéus tycker att en person, rent rättsligt, inte borde kunna bli straffad två gånger för samma brott.

”Man kan ju ifrågasätta Disciplinnämndens funktion och diskutera deras vara eller icke vara ... Högsta domstolen har öppnat en slussport. Nu borde alla liknande, eller värre, situationer bli rättsliga fall. Alla ska ju stå lika inför lagen?”¹²²

När Sportbladet frågar Mats Tornéus om han tror att det blir så, svarar han att det ska bli intressant att följa samt att han utgår ifrån det. Han nämner även att landets domstolar kommer få betydligt mer att göra.¹²³

Jakob Liljas egen åsikt om domen var:

”Av alla som gjort dumma saker på hockeyrinken känns det märkligt att det är jag som hamnar i en rättslig process. Jag förstår inte vad som är skillnaden mellan att jag har gjort något, eller någon annan.”¹²⁴

Niklas Wikegård, expert på C More blev intervjuad av Sportbladet efter domen. Nyhetsartikeln inleder med

¹²⁰ Sportbladet (2018-07-10): *HD fastställer Lilja-domen*.
<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/hockey/a/vmKonp/hd-faststaller-lilja-domen> (hämtad 2019-05-19)

¹²¹ Sportbladet (2018-07-10): *HD fastställer Lilja-domen*.

¹²² Ibid.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid.

”Jakob Lilja har dömts till misshandel av Högsta domstolen – efter en crosschecking i ishockeyrinken. Men flera röster tonar ned domens betydelse för idrotten. – Jag har nästan tappat intresset, det känns löjligt, säger C Mores expert Niklas Wikegård.”¹²⁵

Niklas Wikegård tycker att domen från disciplinnämnden var tillräcklig och att själva rättsprocessen var för utdragen.¹²⁶

”Min åsikt har inte förändrats. Hockeysn ska sköta sådana här fall själv. Jag tycker från början att han fick ett hårt straff och har nästan tappat intresset, det känns löjligt. Den stora förloraren är Lilja själv, jag tycker bara det är tråkigt ... Hockeysn egna system fungerar. Jag hoppas det här är ett extremfall.”¹²⁷

Majoriteten av de uttalandena som går att läsa ur nyhetsartiklarna tyder på att kunniga inom ishockey anser att detta rättsfall kommer riskera att hockeysn ’förstörs’ och att det räcker med att använda sig av hockeysn egna bestraffningssystem.¹²⁸

¹²⁵ Sportbladet (2018-07-10) *Wikegård om HD-domen mot Lilja: ”Löjligt”*.
<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/a/71GaA9/wikegard-om-hd-domen-mot-lilja-lojligt> (hämtad 2019-05-19)

¹²⁶ Sportbladet (2018-07-10) *Wikegård om HD-domen mot Lilja: ”Löjligt”*.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Sportbladet (2018-07-10) *Wennerholm: Skickar en signal som är farlig*,
<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/a/gPA2vB/wennerholm-skickar-en-signal-som-ar-farlig> (hämtad 2019-05-19)

10 ANALYS

10.1 RELATIONEN MELLAN RÄTTSSYSTEMEN - RÄTTSPURALISM

Det framgår tydligt av både tidigare forskning, empiri och fallstudie att det föreligger en komplex relation mellan svenska hockeyförbundets disciplinnämnd och det svenska rättsväsendet. Det svenska rättsväsendet har utifrån samhällets intressen 'backat' och accepterat rättspluralismen, detta med stöd av social adekvans. Teorin om rättspluralism går med enkelhet att applicera på detta fenomen då Disciplinnämnden med sina instanser och domare har under decennier hanterat och straffat de regelvidriga gärningarna under hockeymatcher utan större inblandning från rättsväsendet, och det utan klagomål från varken hockeyspelare själva eller större medier.

Högsta domstolens dom gällande Jakob Liljas misshandel tydliggör noggrant att det finns många logiska anledningar till att majoriteten av hockeyvåldet är tillåtet, där social adekvans, samtycke och samhällets intresse väger tungt. De rättsliga normerna har med andra ord tagit stor hänsyn till de sociala normerna och låtit disciplinnämnden sköta gärningar som utanför idrottslig kontext hade varit olagligt. Precis som Carlsson och Hoff nämner, så har ishockeyns mer seriösa och kommersiella prägel gjort att det allmänna rättssystemet fått en betydligt större roll, därav begreppet 'juridifiering av sport'.¹²⁹

När Jakob Lilja begick sin gärning och dömdes för misshandel av Högsta domstolen reagerade media kraftigt, tio matchers avstängning och böter från disciplinnämnden ansågs redan vara ett väldigt högt straff. Rättsväsendet ansågs inte ha med hockey att göra, uttalanden som att de inte har något bättre för sig och att de borde hålla sig utanför hockeyn florerade bland nyhetsartiklarna. Från fokusgruppen kunde man även utläsa att respondenterna inte heller var särskilt positiva till att rättsväsendet lägger sig i, men de tyckte dock att det finns en gräns och att den borde markeras. Det framgår tydligt att både Lilja själv, hans advokat och diverse experter inte förväntade sig att han skulle bli dömd,

¹²⁹ Bo Carlsson & David Hoff. (2005), s. 54

vilket kan förklara den makt disciplinnämnden har fått. Separationen av makter, som är ett av de teman rättspluralismen innehar, är tydlig. Dock verkar det inte förekomma någon konkurrens om lagarna mellan de två. Rättsväsendet har medvetet lämnat över ansvaret över hockeyns regelvidriga gärningar. Det framgår tydligt i fokusgruppen att lagen är mycket viktigare än disciplinnämnden, men sättet de talar på och deras ansiktsuttryck tyder på att de endast säger det 'för att de måste', ett rent formellt uttryck.

Domstolens dom kan också tolkas vara en 'varning' för disciplinnämnden utifrån rättspluralismens tema; separation av makter. Rättsväsendet kan använda Jakob Lilja som en 'cautionary tale', för att förtydliga vilka rättsliga normer som har störst talan. Risken att disciplinnämnden har fått för mycket makt finns, och den professionella och kommersiella tonen som hockeyn fått kan ha ökat den ytterligare. Med tanke på att liknande gärningar har skett ett flertal gånger utan att rättsväsendet blandat sig i är det en hypotes som kan vara sannolik.

Sammanfattningsvis är det en aning chockerande att det florerat så pass negativa reaktioner mot det svenska rättsväsendet under domslutet mot Jakob Lilja. Att två rättsväsenden ska existera inom samma sociala fält innebär bevisligen en maktkamp där det svenska rättsväsendet kan anses tycka att gränsen är nådd och markerar. Eftersom Jakob Liljas domslut ska vara ett prejudikat för framtida liknande fall inom idrotten kommer antagligen relationen mellan de två rättsväsendena förbättras när det finns tydligare riktlinjer att gå efter.

10.2 HANTERINGEN AV OCH ACCEPTANSEN AV HOCKEYVÅLDET – NORMATIV HANDLING OCH ROLLÖVERTAGANDE

Att våldet betyder mycket för hockeyn framställdes tydligt bland respondenterna i fokusgruppen. Det anses vara en vital del av hockeyn trots att majoriteten av de våldsamma inslagen bryter mot idrottens regler. Det är även väldigt tydligt att hockeyvåldet är normaliserat och djupt internaliserat i respondenterna då diskussionen inte gick särskilt djupt in på varför hockeyvåldet existerade, utan det togs för givet att det tillhörde sporten. Respondenterna ville inte jämföra våldet på isen med våldet på gatan, då våldet på gatan

'faktiskt var olagligt'. Rollövertagandet och de normativa handlingarna som 'hockeyspelare' framställdes tydligt då den enda handlingen, som sker genom rollen 'hockeyspelare' kan begå samma gärning som 'en vanlig människa' fast med andra konsekvenser av det egna rättssystemet. Deras hockeylag har skapat en normativ värld som skiljer sig från den objektiva världen, där helt andra lagar gäller och det är rollövertagandet som 'hockeyspelare' som gör de normativa handlingarna rationella. Inklusivt det våld som begås på isen, som respondenterna enligt dem själva aldrig skulle begå utanför isen. Respondenterna anser inte att de själva är aggressiva och bär på mer ilska än 'normalt', men har trots det begått våldsamma handlingar på isen, vilket kan förklaras med att den normativa världen de lever i som hockeyspelare fastställer vad de ska göra och hur de ska agera i sin roll.

Normen "den som ger sig in i leken får leken tåla" dominerar i rollen som hockeyspelare och hockeyvåldet anses vara ett fenomen som tillhör denna roll. Precis som Bo Carlsson och David Hoff nämner så är det första och primära sättet att hantera konflikter.¹³⁰ Ska man befinna sig i den normativa värld som rollövertagandet innebär, krävs det att samtliga normativa regler följs, inklusive den gällande acceptansen av våldet. Normaliseringen och acceptansen av våldet existerar även utanför isen, vilket påvisas från de nyhetsartiklar som fallstudien bestod av. De som är insatta på ämnet och arbetar som experter för diverse TV-kanaler uttrycker missnöje med rättsfall och räds hockeyns död på grund av dessa rättsfall, därav tolkningen att de accepterar våldet. Enligt både fallstudie och fokusgrupp innebär deltagande i hockeyn samtycke till en majoritet av de våldshandlingar som begås på isen, med få undantag.

¹³⁰ Bo Carlsson, David Hoff (2005), s. 51

11 DISKUSSION OCH SLUTSATS

I detta avsnitt kommer jag diskutera resultatet och analysen av den samt besvara frågeställningarna.

11.1 SLUTSATSER

- Anser hockeyspelare samt hockeyexperter att de rättsliga normerna hanterar hockeyvåld rätt?

De rättsliga normerna i form av svenska hockeyförbundets disciplinnämnd har efter de resultat som samordnats haft en framgångsrik hantering av de regelvidriga gärningar som begåtts. Bestraffningarna anses vara relativt accepterade och rättvisa. Det svenska rättsväsendet anses inte ha med hockey att göra, förutom för de gärningar som inte har med hockey att göra, till exempel som respondent J nämnde; ett yxhugg i nacken med en hockeyklubba. Lilja dömdes till misshandel för en gärning där klubba användes som tillhygge, vilket enligt respondenterna skulle få rättslig åtgärd, men ändå blir reaktionerna från experter och media väldigt kraftiga. Även om respondenterna inte var fullständigt eniga till en början kunde de tillsammans komma fram till att det svenska rättsväsendet anses ha gjort fel i dömandet av Jakob Lilja, medan disciplinnämnden anses ha gjort rätt. De hockeyexperter som nämnts i fallstudien är dock mer negativt inställda till det svenska rättsväsendets inblandning och förkastar tydligt att händelsen inte var ett lagbrott.

- Hur ser relationen ut mellan de två rättssystemen?

Relationen är väldigt komplex och präglas av rättspluralism. Det verkar inte existera någon tydlig respekt för rättsväsendet i den normativa världen som ishockeyn består av, utan ses som jämlike med disciplinnämnden, fast att det svenska rättsväsendet står för den absoluta lagen. Enligt Liljas domslut accepterar rättsväsendet i många fall disciplinnämndens styre och behöver endast vid få undantag agera, vilket kan anses vara ett fråntagande av makt från disciplinnämnden. Det går att benämna relationen som att det svenska rättsväsendet

ger disciplinnämnden 'frihet under ansvar', där det svenska rättsväsendet endast agerar om det krävs vägledning.

- Vad anser hockeyspelare om de rättsliga normerna samt varför utövar de hockeyvåld?

Hockeyspelarna anser att de rättsliga normerna från disciplinnämnden är rättvisa och att rättsväsendet ska ha en minimal inblandning. De är överens om att rättsväsendet ska ha en överblick och de anser att rättssystemet fungerar som en 'kontroll' när disciplinnämnden missbedömer sina straff eller inte kan ge tillräckligt stort straff. De accepterar med andra ord idén om rättspluralism. Att de straff från de rättsliga normerna ska påverka livet utanför rollen som hockeyspelare anses vara fel. Empiri från både fokusgrupp och fallstudie visar att 'felsteg' inom ishockeyn inte ska påverka andra delar i livet.

Utövandet av hockeyvåld går att förklara med normativ handling och rollövertagande som förklarats i innehållsanalysen. Den normativa handlingen, hockeyvåldet, ingår i den roll som de valt att överta, alltså 'hockeyspelare'. För att bibehålla den rollen och ingå i den normativa världen som det innebär, krävs det en acceptans och normalisering av hockeyvåldet. Med tanke på att hockeyvåldet är så pass internaliserat hos hockeyspelarna är det svårt att diskutera djupgående varför de begår våldsamma handlingar på isen, dock är själva internaliseringen ett bevis på att normerna är oerhört starka, då respondenterna tydligt medger att de aldrig skulle begå något liknande utanför isen.

11.2 AVSLUTANDE DISKUSSION

Bristen på tidigare forskning och bristen på uppmärksamhet i media talar om att detta fenomen inte är särskilt uppmärksammat, eller av intresse. Denna studie består av en stor mängd generaliseringar som kan anses vara individuellt, men det måste påbörjas någonstans. Studiens generella och breda ansats skapar många frågor utöver de frågeställningar som nämns, vilket jag måste vidarebefordra till framtida forskning, då tid och resurs inte räcker till för att gå djupare in på allt som spelar en roll i hockeyvåldet och de system som reglerar det.

Jag tror det finns en rädsla för att genomföra liknande forskning. Framgångsrika studier om fenomenet kan i sin tur leda till förändringar, vilket kan skapa stort missnöje då ishockey är en stor del av många vardag och en sport som betyder mycket för Sverige. Genomförs forskning på rätt sätt och behandlar rätt problem tror jag att förändringar kommer ske till det bättre. Vad för förändringar har jag ingen åsikt om.

Forskning som kan vara intressant för framtiden är att se på hockeyvåldet ur ett annat perspektiv. Ändras reglerna för damhockey skulle man kunna jämföra hockeyvåldet mellan könen, alltså ur ett feministiskt/maskulint perspektiv. Ytterligare ett alternativ är att se det ur ett åskådarperspektiv, där de individer som väljer att betala för att kolla på ishockey antingen blir intervjuade eller att man genomför surveyundersökningar eller observationer. Befintlig forskning ur ett svenskt perspektiv är få och möjligheterna många!

12 KÄLLFÖRTECKNING

12.1 LITTERATUR

Banakar, Reza., Travers, Max., (red.) (2017) *Law and social theory*, Upplaga 2:1, Oxford: Hart Publishing

Bergström, Göran., Boréus, Kristina., (red.) (2017) *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Upplaga 3:10, Lund: Studentlitteratur AB

Bryman, Alan, (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*, Uppl. 2:1, Stockholm: Liber AB.

Denscombe, Martyn, (2016) *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Upplaga 3:2, Lund: Studentlitteratur AB

Engdahl, Oskar., Larsson, Bengt., (2016) *Sociologiska perspektiv, grundläggande begrepp och teorier*, Upplaga 2:6, Lund: Studentlitteratur AB

Holmqvist, Lena. Leijonhufvud, Madeleine. Träskman, Per Ole. Wennberg, Suzanne, (2009) *Brottsbalken, en kommentar, Del II (13–24 kap.) Brotten mot allmänheten och staten m.m.* Upplaga 6:1, Stockholm: Norstedts Juridik AB

Leijonhufvud, Madeleine. Träskman, Per Ole. Wennberg, Suzanne, (2017) *Brottsbalken, en kommentar Del 1 (1–12 kap.) Brotten mot person och förmögensbrotten m.m.*, Upplaga 8:1, Stockholm: Wolters Kluwer AB.

Luts-Sootak, Marju., Kull, Irene., Sein, Karin., Siimets-Gross, Hesi. (red.), *Legal pluralism – Coi bono?*, Tartu: University of Tartu Press, 2018, (elektronisk resurs)

Ryen, Anne, (2011) *Kvalitativ intervjū – från vetenskapsteori till fältstudier*, Upplaga 1:2, Malmö: Liber AB

Zetterström, Stefan, (2012) *Juridiken och dess arbetssätt – En introduktion*, Upplaga 2:2, Uppsala: Iustus Förlag AB

12.2 VETENSKAPLIGA ARTIKLAR

Carlsson, Bo, (2005) *Sociologisk Forskning, Vol. 42, No. 1, tema: idrott, Idrottens normativa förändringsprocesser* pp. 11–16, Sveriges Sociologförbund.

<https://www.jstor.org/stable/20853417> (hämtad: 2019-05-16)

Carlsson, Bo., Lindfelt, Mikael, (2010) *Legal and moral pluralism: normative tensions in a Nordic sports model in transition*, *Sport in Society*, 13:4, 718-733, DOI: 10.1080/17430431003616548

Carlsson, Bo., Hoff, David, (2005) *Idrottens konfliktlösningssystem: En rättsociologisk reflektion över idrottens rättskultur och dess etiska och rättsliga styrning*. Retfærd: Nordisk juridisk tidskrift, 109(2).

Gustafsson, Håkan, (2002) *Rättens polyvalens, En rättsvetenskaplig studie av sociala rättigheter och rättssäkerhet*, Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Åberg, Olof., 2010. *Social adekvans*. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:322632/FULLTEXT01.pdf> (hämtad: 2019-05-16)

12.3 ÖVRIGA ELEKTRONISKA KÄLLOR

Hockeyallsvenskan (2015-03-06), *10 Matcher för Jakob Lilja*,

<https://www.hockeyallsvenskan.se/artikel/e34BvdMmmW/10-matcher-for-jakob-lilja>

(hämtad 2019-05-18)

Riksidrottsförbundet, (2018), *Riktlinjer för att förebygga och hantera våld och hot mot personer verksamma inom idrotten*. [http://www.swehockey.se/globalassets/svenska-](http://www.swehockey.se/globalassets/svenska-ishockeyforbundet-hockeydomare/dokument/pdf/riktlinjer-hot-och-vald.pdf)

[ishockeyforbundet-hockeydomare/dokument/pdf/riktlinjer-hot-och-vald.pdf](http://www.swehockey.se/globalassets/svenska-ishockeyforbundet-hockeydomare/dokument/pdf/riktlinjer-hot-och-vald.pdf), (hämtad 2019-05-03)

Sportbladet (2015-03-05): *Överfall av Rögles poängkung.*

<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/hockey/a/vm90yl/overfall-av-rogles-poangkung>

(hämtad 2019-05-18)

Sportbladet (2015-03-06): *Lilja i natt: "Var inte meningen att skada".*

<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/hockey/a/WLJnPQ/lilja-i-natt-var-inte-meningen-att-skada>

(hämtad: 2019-05-19)

Sportbladet (2018-07-10): *HD fastställer Lilja-domen.*

<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/hockey/a/vmKonp/hd-faststaller-lilja-domen>

(hämtad 2019-05-19)

Sportbladet (2018-07-10) *Wennerholm: Skickar en signal som är farlig,*

<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/a/gPA2yB/wennerholm-skickar-en-signal-som-ar-farlig>

(hämtad 2019-05-19)

Sportbladet (2018-07-10) *Wikegård om HD-domen mot Lilja: "Löjligt".*

<https://www.aftonbladet.se/sportbladet/a/7lGaA9/wikegard-om-hd-domen-mot-lilja-lojligt>

(hämtad 2019-05-19)

Svenska ishockeyförbundet, *Disciplinnämnd.*

<http://www.swehockey.se/omforbundet/namnder/disciplinnamnd> (hämtad 2019-05-03)

Svenska hockeyförbundet, 2018, *SPELREGLER FÖR ISHOCKEY 2018 – 2019,*

http://www.swehockey.se/globalassets/svenskaishockeyforbundethockeydomare/dokument/pdf/regelboken_2018-2019_online.pdf , (hämtad: 2019-05-14)

Sveriges radio (2018-07-10), *HD fastslår Jakob Liljas misshandelsdom,*

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=96&artikel=6996026> (hämtad 2019-05-

18)

12.2 JURIDISKA KÄLLOR

SFS 1962:700 *Brottsbalken*, Stockholm: Justitiedepartementet

SFS 1984:387 *Polislagen*, Stockholm: Justitiedepartementet

Högsta domstolens dom 10 juli 2018, i Mål nr 4888–17,

<http://www.hogstodomstolen.se/Domstolar/hogstodomstolen/Avgoranden/2018/2018-07-10%20B%204888-17%20Dom.pdf>, (hämtad: 2019-05-14)

13 BILAGOR

13.1 RELEVANTA REGLER, SVENSKA HOCKEYFÖRBUNDET

13.1.1 Regel 43 - Checking from behind

Definition:

”Checking from behind ska ådömas den spelare som tacklar en motståndare som befinner sig i en försvarslös position och som inte är förberedd på tacklingen, eller som inte kan skydda eller försvara sig själv. För att en tackling ska klassas som checking from behind ska den träffa den bakre delen av motståndarens kropp. Om den mottagande spelaren vrider sin kropp i samband med tacklingen, och därigenom skapar en farlig situation, ska tacklingen inte klassas som checking from behind.”¹³¹

Bedömningsdirektiv: Checking from behind ska dömas om den anses skapa fördel, vara risk för skador eller anses vara uppenbar för samtliga. Det som räknas som uppenbart är när spelaren tar fart från en längre distans och använder farten för att tackla motståndaren, som är omedveten, våldsamt in i sargen. För att förseelsen ska räknas som fördelsskapande använder spelaren en onödigt stor kraft, tacklar motståndaren bakifrån och således förhindrar denna spelaren från att hantera pucken, ta emot en passning eller bibehålla sin fart eller åkriktning. För att förseelsen ska räknas som en skaderisk krävs det att motståndaren inte är förmögen att försvara sig själv eller riskera att skadas på grund av kollision eller efterföljande fall.¹³²

Straff: Det mindre straffet är 2 + 10 minuter i utvisningsbåset och ska dömas till den som bryter mot regeln. Det större straffet innebär automatiskt Game misconduct penalty och ska dömas till den som på ett vårdslöst och oaktsamt sätt bryter mot regeln. För Match penalty, som är det högsta straffet, krävs det att spelaren bryter mot regeln på ett obehärskat sätt och har haft som avsikt att skada motspelaren.¹³³ Checking from behind ska ej utdömas om motspelaren är beredd på handlingen och kan ”ta emot” den. Dock kan

¹³¹ Svenska hockeyförbundet, 2018, *SPELREGLER FÖR ISHOCKEY 2018 – 2019*, s. 106

¹³² Ibid. s. 106

¹³³ Ibid. s. 106

handlingen dömas efter andra regler som till exempel utvisning för att utföra en boarding eller checking.¹³⁴

13.1.2 Regel 44 - Checking to the head

Definition:

“Checking to the head ska utdömas om en spelare riktar en tackling av något slag med någon del av sin kropp eller utrustning mot huvudet eller nacken på en motståndare. Detsamma gäller om en spelare driver eller tvingar en motståndares huvud in i publikskyddet, sargen eller ned i isen. För att en tackling enligt ovan ska betraktas som Checking to the head ska huvuddelen av kraften i tacklingen vara riktad mot huvudet eller nacken.”¹³⁵

Bedömningsdirektiv: Checking to the head ska dömas om den anses skapa fördel, vara risk för skador eller anses vara uppenbar för samtliga. Det räknas som uppenbart när spelaren med hög fart tar sig fram över en större yta på isen och våldsamt tacklar sin motspelare i huvudet eller riktar tacklingen mot huvudet. För att händelsen ska räknas som fördelsskapande krävs det att spelaren kliver in framför motståndaren och kontakter denne i huvudet med sin axelkåpa och således förhindrar denna spelaren från att hantera pucken, ta emot en passning eller bibehålla sin fart eller åkriktning. För att händelsen ska räknas som en skaderisk kliver spelaren in från sidan utan att motståndaren har en chans att förbereda sig för tacklingen (blind side), eller utdelar en hård smäll mot motståndarens huvud.¹³⁶

Straff: Straffen är densamma som regel 43 – Checking from behind.

13.2 INTERVJUCITAT

Gällande samtycke och acceptans:

”Jag tycker att, när man går med i hockey, då vet man om att det kommer ske slagsmål, det kommer ske tacklingar i ryggen. När jag spelar så vet jag om att det kan ske och sker det så åker han ut och får

¹³⁴ Ibid. s. 106

¹³⁵ Svenska hockeyförbundet, 2018, s. 107

¹³⁶ Ibid. s. 108

en utvisning och sånt på grund av det, jag tycker inte man ska kunna anmäla nån om det inte är så grovt och så långt ifrån hockeyn som till exempel att slå någon med ett yxhugg i nacken. Det hör inte till över huvudetaget. Men typ som slagsmål och tacklingar i ryggen, asså, det hör ändå till, för det kan ju ske att man tacklar nån i ryggen och såna grejer utan att vara med flit och såna grejer också...”

(J, transkribering fokusgrupp)

Gällande hockeyvåld:

”Hon kom hem till mig efter en match liksom och hon e helt upp i varv, hon tycker det är helt absurt så mycket man slåss liksom, och att det är helt galet hur man kan slåss o rappas osv osv, asså, för en utomstående person som inte har någon riktig relation till hockey så kan det ju vara en smärre chock att gå på en match. Det e liksom, den erfarenheten har jag fått nu då, man själv är inne i bubblan, alla som sitter här inne är inne i den bubblan, men för nån objektiv person så kan det vara helt galet o se på ibland. Och det e också så, det e ju rätt anmärkningsvärt.”

(J, transkribering fokusgrupp)

”Jag tror inte det hade varit så seriöst så att, de hade nog bara stoppat det, ni går dit, ni går dit, händer det igen så åker ni in liksom. Jag tror inte det hade varit allvarligare än så.”

(M, transkribering fokusgrupp)

J berättar en egen händelse och jämför den med ute på stan.

”Nä men däremot som jag berättade innan då så vet jag ju en riktig pajas som sänkte en gubbe bakifrån med klubban så han fick nackskada och fick åka till sjukhus, om det hade hänt, om vi motsvarar det med ett basebollträ och någon hade gått utanför plan och klubbat nån i bakhuvudet med ett basebollträ, det är klart att det är en väldigt allvarlig händelse såklart, det hade fått nån form av rättsliga åtgärder, det skulle jag tro. Men det är ju extrema fall.

(J, transkribering fokusgrupp)